O wolność wyznawania religii
we współczesnym świecie
Przeciwdziałanie przyczynom dyskryminacji
i pomoc prześladowanym na przykładzie chrześcijan

CAS Centrum Analiz Strategicznych
INSTYTUTU WYMIARU SPRAWIEDLIWOŚCI

Magdalena Lisecka

Przykłady uprzedzeń i stereotypów w fantastyce wobec chrześcijan

IWS INSTYTUT WYMIARU SPRAWIEDLIWOŚCI
MINISTERSTWO SPRAWIEDLIWOŚCI
www.ms.gov.pl
FUNDUSZ SPRAWIEDLIWOŚCI
Współfinansowano ze środków Funduszu Sprawiedliwości, którego dysponentem jest Minister Sprawiedliwości
Co-financed from the means of the Justice Fund administered by the Minister of Justice

Spis treści

Wstęp / 3

Chrześcijaństwo jako antywartość w fantastyce / 5

a. W literaturze / 5

b. W kinematografii / 6

c. W komiksie / 11

Wnioski / 17

Bibliografia / 18

Wstęp

Próbę zdefiniowania fantastyki podjął C.S. Lewis, według którego jest to „jakakolwiek narracja, która dotyczy tego, co niemożliwe czy nadprzyrodzone[1]"; jednak oprócz tego, że Lewis miał na myśli wyłącznie narrację słowa pisanego, na pierwszy rzut oka można dostrzec inne słabości definicji. Termin „nadprzyrodzone" na przykład, chociaż w oryginale (preternatural), nie tworzy aż tak oczywistej asocjacji, każe zastanowić się, czy za fantastykę uznamy Pisma aktualnie w konkretnych religiach uznawane za święte? A to, co „niemożliwe" – czy fantastyką jest traktat o kwadraturze koła? A może chodzi o to, co „mało prawdopodobne" w znaczeniu potocznym, nie logicznym – ale czy wtedy za fantastykę uznamy przeciętnego harlequina? Z drugiej zaś strony, gdy czytamy książki Verne'a, czy możemy określić je jako „niemożliwe" bądź „nadprzyrodzone", choćby jemu współcześni je za takie mieli?

W takie dywagacje można by brnąć bez końca, dlatego przyjąć trzeba będzie na potrzeby naszej analizy, że nie wyjdziemy od definicji[2]. Założymy za to, że pewnych terminów używać będziemy zgodnie z tym, jak używa się ich przy klasyfikacji gatunków we współczesnej popkulturze. Głównie z tego powodu, że właśnie współczesna popkultura jest dla nas główną sceną dla obserwacji zjawiska. Zjawiskiem tym jest funkcjonowanie tworzenie stereotypów i uprzedzeń względem chrześcijan w fantastyce. Jest to, oczywiście, temat obszerny i zdecydowanie nie aspirujemy tutaj do stworzenia pełnego kompendium wiedzy na dany temat – zależy nam natomiast na zasygnalizowaniu pewnych tendencji

Zacznijmy od namysłu nad tym, co sprawia, że dany utwór jest antychrześcijański, godzi w chrześcijaństwo/chrześcijan? Pozornie może wydawać się, że są to po pierwsze utwory, w których występuje magia jako element rzeczywistości, działanie sił nadprzyrodzonych, całkowicie fikcyjny system mitologiczny bądź religijny. Pismo święte w wielu miejscach potępia magię i praktyki magiczne (chociażby w przepisach prawa: Kpł 19, Pp 18, Wj 23), również w Nowym Testamencie (Dz 8, 9–24; 13, 6–11; 16, 16 nn; 19, 13–20). Także Tradycja patrystyczna (Dion Chryzostomos, Jan Chryzostom, Augustyn, Cezary z Arles, Eligiusz z Noyon, Marcin z Bragi, Grzegorz Wielki…[3]) jednoznacznie utożsamia praktykę magiczną – w tym wróżenie i przesądy – z działaniem szatana, a wręcz uprawianiem jego kultu[4]. Tymczasem magia w fantastyce jest częścią porządku świata, który nie aspiruje do utożsamiania z rzeczywistością, w której funkcjonujemy. Do tej kategorii przypisać należy powieści między innymi Johna R.R. Tolkiena, Clive Staples Lewisa, Ursula le Guin, Franka Herberta, Fritza Leibera, Howarda

[1] „…any narrative that deals with impossibles and preternaturals" – cyt. za: M.L. Lilleleht, *Comedy, Fantasy and Colonialism*, Saffron Walden 2002, s. 24.

[2] Nie przytaczając innych definicji – większość, jak zauważa Lem, mówi o „cudowności" jako wyznaczniku odrębności gatunku. Por. T. *Stepnowska, Spory o istotę i granice światów przedstawionych fantastyki,* [w:] *Tekstowe światy fantastyki*, red. M. Leś, W. Łaszkiewicz, P. Stasiewicz, Białystok 2017, s. 13.

[3] Por. P. Wygralak, *Zło magii w pastoralnych wskazaniach Ojców Kościoła*, „Vox Patrum" 33 (2013), t. 59, s. 303–316.

[4] Tamże, s. 305–308.

MINISTERSTWO SPRAWIEDLIWOŚCI www.msw.gov.pl
FUNDUSZ SPRAWIEDLIWOŚCI
Współfinansowano ze środków Funduszu Sprawiedliwości, którego dysponentem jest Minister Sprawiedliwości

Lovecrafta, Pameli L. Travers, Chiny Mieville'a, ale także Terry'ego Pratchetta, który w swoim cyklu „Świat Dysku" robił liczne przytyki do historii chrześcijaństwa, czy J.K. Rowling z jej serią książek o Harrym Potterze. Kontrowersyjność „Harry'ego Pottera" polega być może na tym, że przedstawiony świat tylko jednej strony ma wbudowaną magię jako stały element rzeczywistości, druga, przeciwna strona natomiast przedstawia rzeczywistość, w której funkcjonujemy („Mugole").

Inną grupę stanowią te utwory, w których chrześcijaństwo jako religia zostaje potraktowane jak zbiór mitów, baśni i wykorzystane, by przedstawić za pomocą jego elementów całkiem inne, nawet sprzeczne z duchem chrześcijaństwa treści. Nie musi być to zabieg, który ma na celu uwłaczanie chrześcijanom, chociaż tak jest w niektórych przypadkach odczytywany. Przykładem może być miniserial z roku 2019 „Good Omens" na podstawie powieści o tym samym tytule, autorstwa Neila Gaimana i Terry'ego Pratchetta. Serial wzbudził ogromne kontrowersje[5]. Postacie z „chrześcijańskiego folkloru", jakkolwiek by to nie brzmiało, mają ogromne wzięcie we współczesnej, zachodniej popkulturze – spójrzmy chociaż na popularność serialu „Supernatural" (2005–2020), gdzie występują takie postacie, jak Bóg, Lucyfer, demony, archaniołowie, na równi z postaciami z legend miejskich. Lucyfer jest też tytułowym bohaterem innego serialu (2016–2020), w związku z którym również powstała oddolna inicjatywa, żeby wpłynąć na producenta[6]. Nasza rodzima pisarka, Maja Lidia Kossakowska kultywuje te tradycje w swoim cyklu „Zastępy anielskie", który ociera się już o gnostycyzm (Bóg jest nieobecny, a Jego brak powoduje u aniołów symptomy porównywalne do tych, które występują po odstawieniu narkotyków. Dlatego aniołowie piją wodę z Lourdes jako alkohol i palą trawę z Fatimy (z dodatkiem mirry). Nie można zapomnieć też o mniej dosłownych zapożyczeniach z religii chrześcijańskiej: chodzi nam konkretnie o motywy mesjańskie w fantastyce. Oczywiście, sam archetyp – można go również określić jako: prometejski – jest znacznie starszy i niełatwo dopatrywać się osoby Jezusa w postaci Conana Barbarzyńcy czy Luke'a Skywalkera, ale można w postaciach Gandalfa i Aslana. I z pewnością można dopatrywać się chrześcijańskich motywów w trylogii „Matrix" (1999, 2003, 2003), która stanowi dosłownie tygiel motywów, archetypów, wątków, tropów i niemal po oświeceniowemu „subtelnie" znaczących imion. Abstrahując zaś od kultury Zachodu – motywy i estetyka zachodnich religii są ogromnie lubiane we wschodnich (nie tylko japońskich) mangach, gdzie wzorce mieszają się ze sobą jeszcze bardziej, niż w „Matrixie". Tu wystarczy wspomnieć „Sailor Moon" z motywem Mesjaszem, Graalem i szeregiem innych mistycznych obrazów.

W kluczu mitologizacji chrześcijaństwa należy odczytywać też takie produkcje, jak „Constantine" (2005) czy „Legion" (2010). Horrorów i thrillerów traktujących o opętaniach i egzorcyzmach jest jednak bardzo dużo i prezentują rozmaite postawy wobec instytucji Kościoła, pozostają zatem odrębnym tematem.

[5] https://www.returntoorder.org/petition/tell-netflix-to-cancel-blasphemous-good-omens/, dostęp z dn. 22.11.2019.

[6] https://onemillionmoms.com/current-campaigns/tell-lucifer-sponsors-no-more-sympathy-for-the-devil/, dostęp z dn. 22.11.2019. Organizacja One Million Moms protestowała rówież przeciw serialowi Miracle Workers (2019), który również bazuje na "chrześcijańskim folklorze".

MINISTERSTWO SPRAWIEDLIWOŚCI www.msw.gov.pl FUNDUSZ SPRAWIEDLIWOŚCI

Współfinansowano ze środków Funduszu Sprawiedliwości, którego dysponentem jest Minister Sprawiedliwości

Chrześcijaństwo jako antywartość w fantastyce

Wychodzimy z założenia, że pozycje wymienione we wstępie nie reprezentują treści antychrześcijańskich – w takim znaczeniu, że nie kreują postaw antychrześcijańskich. W tej części natomiast chcemy powiedzieć o tych utworach, które celowo przedstawiają Kościół w takim świetle, żeby ukazać go jako instytucję albo **złą**, albo **komiczną**, bądź samych członków Kościoła ukazują jako ludzi albo manipulujących, albo zmanipulowanych. Są to, oczywiście, przykłady.

a. W literaturze

Zacznijmy od opowieści dla dzieci. „WRÓŻKA Z KRANU" autorstwa Pierre'go Gripari, zawarta w zbiorze „Opowieści z ulicy Broca" (1967) rozpoczyna się historią pewnej wróżki, którą czczono w czasach starożytnych, ale przyszli księża (bardzo negatywnie przedstawieni) i nazwali ją diabłem. Wróżka jednak ma świadomość, że chrześcijaństwo przeminie, a razem z nim kamienne krzyże, które zastąpiły wesołe ofiary z kwiatów i owoców. Jest to prezentacja poglądów autora, który bardzo silnie sympatyzował z nietzscheanizmem. Należy zaznaczyć, że produkcje – ekranizacje, inscenizacje – które powstały na kanwie opowiadania – nie koncentrują się na tym wątku.

Zupełnie inaczej niż dobroduszna i pozbawiona jadu satyra na instytucję Kościoła u Pratchetta („Pomniejsze bóstwa" – 1992) się wizja kreowana w tych utworach, które silnie nawiązują do gnostycyzmu, zwłaszcza do pism apokryficznych. Nawiązania do gnostycyzmu najczęściej pojawiają się tam, gdzie nie mamy do czynienia z krytyką wiary jako takiej, ale Kościoła jako instytucji. Sztandarowym przykładem tutaj jest powieść Dana Browna „KOD LEONARDA DA VINCI" (2004). Wzbudziła wielki sprzeciw, głównie z tego powodu, że zawarte w niej teorie spiskowe przez sporą liczbę odbiorców zostały potraktowane poważnie. Nie jest to wszakże nic nowego. Widzimy wciąż te same wątki, od pism gnostyckich (apokryfy) po „Holy Blood and Holy Graal" Baigenta, Liegha i Lincolna (1982). „Holy Blood…" do tego stopnia wpłynął na „Kod Leonardo da Vinci", że Leigh i Baigent pozwali wydawcę Browna o plagiat (przegrali)[7].

Na gruncie polskiej fantastyki można tu przywołać nazwisko Andrzeja Sapkowskiego. Nie kryje się on ze swoim antyklerykalizmem. Cykl o Wiedźminie nie porusza tematyki chrześcijaństwa, bo też niespecjalnie ma ku temu możliwość – ale motywy antyklerykalne pojawiają się w opowiadaniach – np. „W LEJU PO BOMBIE" (przed 1993), gdzie patologiczny ojciec, będący bardzo wierzącą osobą, oraz pewien ksiądz, są powodem wypaczenia osobowości u nastoletniej dziewczyny. Także w „Trylogii husyckiej" – w „NARRENTURM" wykorzystuje „Pieśń o Wiklefie":

– […] Przemawiacie jak polityk, by nie rzec ksiądz. Miast, co wam przystoi, patrzeć luteńki, rymu i śpiewu.
– Rymu i śpiewu, mówicie? – Tybald Raabe zdjął z łęku lutnię. – Wedle woli waszej!
Cesarscy popowie
Są antychrystowie;
Ich moc nie od Chrysta,
Ale od antychrysta
Z cesarskiego lista!
– Zaraza – zamruczał, rozglądając się, kolektor. – To już wolę, byście przemawiali[8].

[7] https://www.theguardian.com/uk/2007/mar/28/danbrown.books, dostęp z dn. 22.11.2019.
[8] Cyt. Za: https://mxdoc.com/sapkowski-a-2002-trylogia-husycka-01-narrenturm.html, dostęp z dn. 22.11.2019.

MINISTERSTWO SPRAWIEDLIWOŚCI www.msw.gov.pl
FUNDUSZ SPRAWIEDLIWOŚCI
Współfinansowano ze środków Funduszu Sprawiedliwości, którego dysponentem jest Minister Sprawiedliwości

Wyjątkowo przewrotną wizję Kościoła sformułował Jacek Piekara w „CYKLU INKWIZYTORSKIM" opowiadającym przygody inkwizytora Mordimera.

Cytat recenzji:

> Piekara stworzył alternatywną rzeczywistość, w której Jezus Chrystus nie umarł na krzyżu, a zszedł z niego w chwale i dobył miecza, przy pomocy którego (i niewielkiej – apostołów) wyrżnął w pień pół Jerozolimy. Następnie, nakazał ścigać heretyków, czarowników i odstępców, powołując Inkwizytorium. W świecie powieści, modlitwa Ojcze Nasz ma zmienioną formę i mówi „… i daj nam siłę, abyśmy nie przebaczali naszym winowajcom". Mordimer ma swojego Anioła Stróża, w opowiadaniach występują demony, czarownice dysponują prawdziwą mocą[9].

Philip Pullman to dość głośne nazwisko. Pojawia się ono często tam, gdzie jest mowa o atakach na Kościół. Sam uważa się nie za ateistę, a agnostyka, mówiąc, że krytykuje jedynie część instytucji kościelnej, a nie samo chrześcijaństwo. Napisał jednak cykl „MROCZNE MATERIE" – którego pierwszą częścią jest **„Zorza północna"** (1995), znana również pod tytułem **„Złoty kompas"**. Przedstawiona zostaje w niej instytucja zwana „Magisterium": mało to subtelne; autor zresztą nie kryje się wcale z tym, że chodzi mu o Kościół. Owo „Magisterium" zajmuje się zatajaniem prawdy i używaniem dusz dzieci do mrocznych celów. Bóg (Autorytet) okazuje się tu oszustem. Pullman napisał też stylizowaną na apokryf powieść „DOBRY CZŁOWIEK JEZUS I ŁOTR CHRYSTUS" (2010), w której przedstawia historię Nazarejczyka jako żywot dwóch braci – bliźniaków, interpretując tym również samo Zmartwychwstanie jako manipulację.

Stephen King bardzo często opisuje zjawisko kryzysu wiary, zwłaszcza duchownych.

> W dniu, gdy zaistniał klosz, na terenie Chester's Mill znajdowały się tylko dwa kościoły, oba nastawione na bogów protestanckich […]. Dwoje miejskich duszpasterzy, z dwóch bardzo różnych kościołów, padło tego wieczoru na kolana, jak by to określił Jim Rennie, ale każde z nich znajdowało się w całkiem innym stanie ducha oraz umysłu […].
>
> Wielebna Piper Libby, która służyła swemu stadku radą zza pulpitu w kościele kongregacyjnym, już nie wierzyła w Boga, choć z nikim się tą informacją nie podzieliła. Tymczasem wiara Lestera Cogginsa sięgnęła poziomu męczeństwa albo szaleństwa. A może w jego wypadku oba słowa określały ten sam stan[10].

Wspomniany Jim Rennie („POD KOPUŁĄ" – 2009) za to jest osobą faktycznie wierzącą (kiedy miał lat dwadzieścia sześć, spotkał Chrystusa) – jest też wiceprzewodniczącym rady miejskiej, sprzedawcą używanych samochodów i żądnym władzy, manipulującym, morderczym potworem.

b. W kinematografii

Hierarchia, księża i egzorcyści to popularny i chwytny motyw w horrorach; odnosi się to również do zgromadzeń zakonnych. Nie oznacza to, oczywiście, że jeśli horror wykorzystuje motyw kleru, musi być antyklerykalny. Przytoczyć należy tu jednak jeden z mocniejszych przykładów: „SCHOOL OF THE HOLY BEAST" (1974) – oryginalny tytuł: „Seijû gakuen". Opowiada o dziewczynie, która chcąc rozwiązać zagadkę śmierci swojej matki wstępuje do zgromadzenia. Okazuje się, że wszyscy ludzie przebywający w zakonie to sadyści, matka przełożona jest wyjątkowo okrutną kobietą, a nadzoruje ją lubieżny arcybiskup.

[9] http://www.buster.pw/cykl-o-inkwizytorze/, dostęp z dn. 22.11.2019.
[10] S. King, *Pod kopułą*, tłum. A.B. Ciepłowska, T. Wilusz, Warszawa 2011, s. 137.

MINISTERSTWO SPRAWIEDLIWOŚCI www.msw.gov.pl FUNDUSZ SPRAWIEDLIWOŚCI
Współfinansowano ze środków Funduszu Sprawiedliwości, którego dysponentem jest Minister Sprawiedliwości

„School of the Holy Beast" (1974)

Jest to horror, jednocześnie jednak film erotyczny. [kadr z filmu]
Zamieszczone bez wiedzy ani zgody autorów.

To budynek. Prawdziwy kościół Jezusa Chrystusa to znacznie więcej. Nie budynki zrobione z drewna i kamienia. Kocham Jezusa. Nie potrzebuję instytucji pomiędzy nim a mną. Widzisz, tylko Bóg. Bez księży, bez kościołów – to cytat z filmu „STYGMATY" (1999), w którym watykańska komisja ds. Ewangelii celowo blokuje Ewangelię Jezusa, kardynał atakuje fizycznie stygmatyczkę, a jedyny poszukujący prawdy ksiądz walczy z kryzysem wiary. Motyw jedynego sprawiedliwego przeciw Watykanowi pojawia się w większości filmów z motywem egzorcyzmów (od sztandarowego „Egzorcysty" z roku 1973).

„Stygmaty" (1999)

Kardynał atakuje fizycznie kobietę w trakcie egzorcyzmu. [kadr z filmu]
Zamieszczone bez wiedzy ani zgody autorów.

Wspomniana wcześniej powieść „Kod Leonarda da Vinci" została zekranizowana w roku 2006 pod skróconym tytułem: „Kod da Vinci". Emisja filmu spowodowała liczne kontrowersje. Prequelem

MINISTERSTWO SPRAWIEDLIWOŚCI
FUNDUSZ SPRAWIEDLIWOŚCI
Współfinansowano ze środków Funduszu Sprawiedliwości, którego dysponentem jest Minister Sprawiedliwości

do tej pozycji jest film „Anioły i demony" (2009), na podstawie innej powieści Dana Browna, jednak, mimo, iż również powoduje protesty, ma on już inny wydźwięk

„Kod da Vinci" (2006)

Mnich Silas, będący na usługach Watykanu, atakuje agentkę Neveu. [kadr z filmu]
Zamieszczone bez wiedzy ani zgody autorów.

Osobno potraktować chcemy tematykę science-fiction. Tutaj pojawia się pseudo-spór wiara/nauka. Z reguły zestawia się darwinizm z kreacjonizmem, jakby jakiekolwiek przekonania religijne zmuszały człowieka do rezygnacji z teorii ewolucji. Jednym z przykładów jest film „PAUL" (2011):

„Paul" (2011)

Wzór na koszulce religijnej bohaterki filmu. Po zaprezentowaniu jej teorii ewolucji, dziewczyna (przedstawiona jako postać bardzo komiczna) całkowicie traci wiarę. [kadr z filmu]
Zamieszczone bez wiedzy ani zgody autorów.

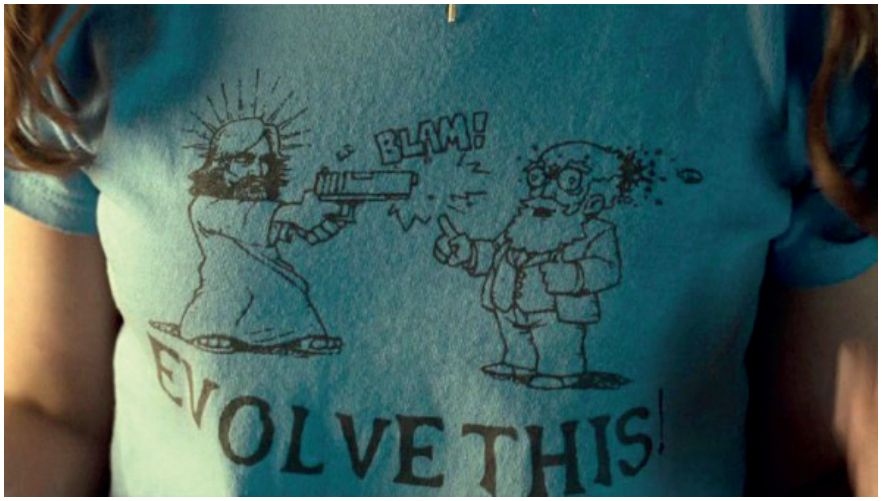

MINISTERSTWO SPRAWIEDLIWOŚCI
FUNDUSZ SPRAWIEDLIWOŚCI
Współfinansowano ze środków Funduszu Sprawiedliwości, którego dysponentem jest Minister Sprawiedliwości

Bardzo inteligentnie rozegrany jest atak na Kościół w serialu „ORVILLE". Twórca serialu (i odtwórca głównej roli), Seth MacFarlen, należy do tak zwanych „comic atheists" – jest to swoiste i nieformalne nawiązanie do nowego ateizmu. Tak, jak w „Family Guy", którego Seth MacFarlen jest twórcą, nie mamy, mimo niewybredności niektórych żartów, do czynienia z atakiem na wiarę i ludzi wierzących, tak w „Orville" przekaz jest jednoznaczny. Odcinek „Mad Idolatry" wprost nawiązuje do Kościoła chrześcijańskiego, ukazując go jako zbiór ludzi albo głupich (jak głoszący kapłani), albo manipulujących i żądnych władzy (jak kapłan, który zamordował orvillowski odpowiednik papieża). Odcinek zwieńczony jest konkluzją, że religijność jest konieczna jako pewien etap w ludzkim rozwoju, przed osiągnięciem stanu wyższej świadomości.

„Orville: Mad Idolatry" (2017)

Załogantka Kelly zostaje w wyniku nieporozumienia otoczona kultem, trwającym tysiąclecia. [kadr z filmu]
Zamieszczone bez wiedzy ani zgody autorów.

W paradokumentalnym serialu „Haunted" (polski tytuł: „PARANORMALNE DOŚWIADCZENIA") trzeci odcinek w drugiej serii opowiada tragiczną historię chłopca, z którego przywódcy sekty próbują wyrzucić demona homoseksualizmu, stosując drastyczne metody terapii. Fikcyjny Światowy Kościół Boży jest sektą, jednak ubiór jego kapłanów z bardzo przypomina księży Kościoła Katolickiego:

MINISTERSTWO SPRAWIEDLIWOŚCI www.msw.gov.pl
FUNDUSZ SPRAWIEDLIWOŚCI
Współfinansowano ze środków Funduszu Sprawiedliwości, którego dysponentem jest Minister Sprawiedliwości

„Haunted: Cult of Torture" (2019)

Na kadrze przedstawiony jest jeden z okrutnych kapłanów. Wygląda jak ksiądz Kościoła Katolickiego. [kadr z filmu]
Zamieszczone bez wiedzy ani zgody autorów.

MINISTERSTWO SPRAWIEDLIWOŚCI
www.ms.gov.pl
FUNDUSZ SPRAWIEDLIWOŚCI
Współfinansowano ze środków Funduszu Sprawiedliwości, którego dysponentem jest Minister Sprawiedliwości

c. W komiksie

Pierwsze dwa przykłady: „KSIĄDZ ROZTRZEPEK" (autor: Krzysztof „Prosiak" Owedyk[11]) i „LIKWIDATOR" (autor: Ryszard „Długi" Dąbrowski) pochodzą z polskiego wydawnictwa „Kultura gniewu".

„Ksiądz Roztrzepek"

Być w może w zamierzeniu miał to być zwykły dowcip. Jednak w całym kontekście nastawienia konkretnych środowisk w Polsce wobec Kościoła katolickiego, przekaz nabiera większego ciężaru. „Ksiądz Roztrzepek lubił dzieci", „Zanim do tego dochodziło, rżnął je…", najsurowszy wymiar kary dla księdza – pogrożenie palcem, „czekoladowe cukierki i magiczna sypialnia" – całość złożona jest w niewybrednych aluzji i wpisuje się gładko w atmosferę hejtu wobec Kościoła.

Z pewnością na miano dowcipu nie zasługuje jednak wyjątkowo brutalny komiks „Likwidator", którego autorem jest Ryszard „Długi" Dąbrowski.

[11] Poniższą ilustrację pobrano z: https://wdymku.wordpress.com/2019/01/21/podsumowania-i-zapowiedzi-16-krzysztof-owedyk/, dostęp z dn. 29.06.2019.

MINISTERSTWO SPRAWIEDLIWOŚCI www.msw.gov.pl
FUNDUSZ SPRAWIEDLIWOŚCI
Współfinansowano ze środków Funduszu Sprawiedliwości, którego dysponentem jest Minister Sprawiedliwości

W opowieści komiksowej „Likwidator na katechezie" wszystko zaczyna się na lekcji religii. Przedstawiony jako ohydna fizycznie postać ksiądz opowiada rzekomo dzieciom o władzy księżmi nad nimi, a pytania zbywa opryskliwymi groźbami pójścia do piekła. Wtedy przez okno wpada Likwidator z okrzykiem „dość trucia mózgów" i „twoim piekłem będę dzisiaj ja!" skierowanymi do księdza.

Potem następuje stek wyzwisk pod adresem księdza i Kościoła, zakończony wulgarnym „won zboczony pasożycie!" i wykopaniem księdza przez pękające okno. Następnie, przy aprobacie młodzieży, Likwidator wyrzuca krzyż za księdzem, by w końcu go i innych katolików po prostu zabić. Zabici zostają też wszyscy księża biskupi (przedstawieni ohydnie) uczestniczący w pogrzebie księdza. To prawie koniec fabuły. Prawie, bo jeszcze w szkole uwolnionej w ten sposób od księdza następuje radosne uruchomienie lekcji „etyki ekologicznej"[12].

W teorii seria komiksów o Likwidatorze przeznaczona jest wyłącznie dla odbiorcy powyżej osiemnastego roku życia – i powinno tak być, nie tylko ze względu na brutalność większości scen, ale też na wulgarność seksualną. W żaden sposób jednak nie jest to zalecenie egzekwowane.

Poniżej zamieszczony fragment opisanej sceny, i dwie strony z innych tomów serii.

„Likwidator"

Zamieszczone bez wiedzy ani zgody autora[13].

[12] https://wpolityce.pl/polityka/133950-czym-fascynuja-sie-autorzy-finansowanej-przez-podatnikow-krytyki-politycznej-dobijanie--kaczorow-i-mordowanie-ksiezy, dostęp z dn. 22.11.2019. Dane autora tekstu nie są znane.

[13] Pobrano z: tamże.

MINISTERSTWO SPRAWIEDLIWOŚCI
FUNDUSZ SPRAWIEDLIWOŚCI
Współfinansowano ze środków Funduszu Sprawiedliwości, którego dysponentem jest Minister Sprawiedliwości

Zamieszczone bez wiedzy ani zgody autora[14].

[14] Pobrano z: https://natemat.pl/149885,likwidator-kontra-kaczystan-w-sieci-zbiorka-pieniedzy-na-komiks-o-rzadach-kaczynskiego-i-kukiza, dostęp z dn. 30.06.2019.

MINISTERSTWO SPRAWIEDLIWOŚCI www.msw.gov.pl
FUNDUSZ SPRAWIEDLIWOŚCI
Współfinansowano ze środków Funduszu Sprawiedliwości, którego dysponentem jest Minister Sprawiedliwości

Zamieszczone bez wiedzy ani zgody autora[15].

[15] Pobrano z: http://mezotyda.blogspot.com/2018/10/likwidator-kontra-dobra-zmiana.html, dostęp z dn. 30.06.2019.

MINISTERSTWO SPRAWIEDLIWOŚCI FUNDUSZ SPRAWIEDLIWOŚCI
Współfinansowano ze środków Funduszu Sprawiedliwości, którego dysponentem jest Minister Sprawiedliwości

W komiksie „SIN CITY" autorstwa Franka Millera (komiks został później zekranizowany" wstępują następujące postacie:

Patrick Henry Roark

Ksiądz katolicki, znany również jako „Kardynał Roark". Jest człowiekiem potężnym wpływowym i mocno skorumpowanym.

Zamieszczone bez wiedzy ani zgody autora[16].

[16] https://sincity.fandom.com/wiki/Patrick_Henry_Roark, dostęp z dn. 22.11.2019.

MINISTERSTWO SPRAWIEDLIWOŚCI www.msz.gov.pl
FUNDUSZ SPRAWIEDLIWOŚCI
Współfinansowano ze środków Funduszu Sprawiedliwości, którego dysponentem jest Minister Sprawiedliwości

Kevin

Podopieczny Roarka; kanibal i morderca. Roark wierzy, że Kevin mordując i zjadając prostytutki wypełnia misję daną od Boga.

Zamieszczone bez wiedzy ani zgody autora[17].

Padre

Ksiądz katolicki powiązany z Patrickiem Henrym Roarkiem.

Zamieszczone bez wiedzy ani zgody autora[18].

[17] https://sincity.fandom.com/index.php?title=File:Kevin_reading.png&limit=50&showall=0, dostęp z dn. 22.11.2019.
[18] https://sincity.fandom.com/wiki/Padre, dostęp z dn. 22.11.2019.

MINISTERSTWO SPRAWIEDLIWOŚCI www.ms.gov.pl
FUNDUSZ SPRAWIEDLIWOŚCI
Współfinansowano ze środków Funduszu Sprawiedliwości, którego dysponentem jest Minister Sprawiedliwości

Wnioski

Reasumując – chcemy tu jeszcze raz podkreślić, jakie kryteria uważamy za kluczowe dla określania danego utworu jako „antychrześcijański". Twierdzimy, że nie wystarczy, aby utwór ten był nośnikiem wartości, które nie zgadzają się z systemem wartości chrześcijańskich. Nie uważamy też za „antychrześcijańską" każdej krytyki i każdej satyry skierowanej pod adresem społeczności chrześcijan. Nie uważamy też, żeby czerpanie z symboliki, języka, postaci i historii ważnych dla, bądź będących komponentem systemu wiary chrześcijańskiej, było samo w sobie obraźliwe. Wręcz przeciwnie – jest to dla nas dowód na to, jak wiele chrześcijaństwo wniosło do formowania takiej kultury, jaką zastaliśmy, i to na wielu płaszczyznach.

Za antychrześcijańskie uznaliśmy natomiast te utwory, które **celowo przedstawiają Kościół w takim świetle, żeby ukazać go jako instytucję albo złą, albo komiczną, bądź samych członków Kościoła ukazują jako ludzi albo manipulujących, albo zmanipulowanych**. Kluczowym słowem będzie tu „celowo".

Zamach na życie ks. dr. Ireneusza Bakalarczyka, dokonany dziesiątego czerwca we Wrocławiu mógł – nie musiał – być bezpośrednim skutkiem natarczywej kampanii na rzecz przedstawiania duchownych Kościoła katolickiego jako zorganizowanej, pedofilskiej mafii. Może jednak warto byłoby tu przypomnieć inne zdarzenie – z roku 2008, kiedy pod wpływem obejrzenia "Kodu da Vinci" dwudziestopięcioletni Marco Luzi zaatakował nożem i ciężko ranił sześćdziesięcioośmioletniego katolickiego księdza Marco Luzi[19]. Jak już wspomnieliśmy w części "Chrześcijaństwo jako antywartość", film ten miał taką siłę oddziaływania, że spora część ludzi uwierzyła w zawarte w nim teorie spiskowe.

Film jako medium znakomicie nadaje się do szerzenia stereotypów, ponieważ dysponuje wielkim wpływem na emocjonalną sferę odbiorcy. Jeżeli konkretna grupa ma zostać wykluczona ze strefy dialogu publicznego, należy odebrać jej mowę poprzez odebranie jej najpierw rysów osoby, z którą można ten dialog podjąć. Nie jest równoprawnym partnerem w dyskursie ani ktoś, kto probuje jawnie manipulować innymi w celu uzyskania własnych korzyści, ani ktoś tak zmanipulowany, że nie jest w stanie kierować się własnym myśleniem. Tworzenie stereotypów jest naturalne dla człowieka i konieczne dla jego funkcjonowania, ale mechanizm ten może być również pewnego przekazu w celu wytworzenia konkretnego schematu, a później utrwalenia go, a fantastyka ze względu na swoją specyfikę bardzo często skierowana jest – chociaż, oczywiście, nie wyłącznie – do młodszych odbiorców.

Na zakończenie możemy jeszcze wspomnieć o projekcie StereoSciFi, rozpisanym na czas od 1 grudnia 2017 r. do 30 listopada 2019 r. Cytując:

> […] celem projektu nie jest zapobieganie istnieniu stereotypów, ale zapobieganie dyskryminacji, segregacji i wrogiemu zachowaniu oraz uświadamianie ludziom, że nie powinniśmy traktować innych źle, ponieważ „inny" nie oznacza gorszego[20].

Miejmy nadzieję, że powstanie więcej takich projektów – i że nie zaniedbają włączenia w swoje ramy zapobiegania dyskryminacji ze względu na wiarę.

[19] https://www.dailymail.co.uk/news/article-1061076/Man-stabs-Catholic-priest-hours-watching-The-Da-Vinci-Code.html, dostęp z dn. 30.06.2019.
[20] https://gracagoncalves2.wixsite.com/stereoscifi-en/home-pl, dostęp z dn. 02.07.2019.

MINISTERSTWO SPRAWIEDLIWOŚCI www.msw.gov.pl FUNDUSZ SPRAWIEDLIWOŚCI
Współfinansowano ze środków Funduszu Sprawiedliwości, którego dysponentem jest Minister Sprawiedliwości

Bibliografia

Pozycje książkowe

L. Lilleleht, Comedy, Fantasy and Colonialism, Saffron Walden 2002.
S. King, Pod kopułą, tłum. A.B. Ciepłowska, T. Wilusz, Warszawa 2011, s. 137.
T. Stepnowska, Spory o istotę i granice światów przedstawionych fantastyki, [w:] Tekstowe światy fantastyki, red. M. Leś, W. Łaszkiewicz, P. Stasiewicz, Białystok 2017.
P. Wygralak, Zło magii w pastoralnych wskazaniach Ojców Kościoła, „Vox Patrum" 33 (2013), t. 59.

Strony internetowe

https://www.returntoorder.org/petition/tell-netflix-to-cancel-blasphemous-good-omens/, dostęp z dn. 22.11.2019.
https://onemillionmoms.com/current-campaigns/tell-lucifer-sponsors-no-more-sympathy-for-the-devil/, dostęp z dn. 22.11.2019.
https://www.theguardian.com/uk/2007/mar/28/danbrown.books, dostęp z dn. 22.11.2019.
https://mxdoc.com/sapkowski-a-2002-trylogia-husycka-01-narrenturm.html, dostęp z dn. 22.11.2019.
http://www.buster.pw/cykl-o-inkwizytorze/, dostęp z dn. 22.11.2019.
https://wdymku.wordpress.com/2019/01/21/podsumowania-i-zapowiedzi-16-krzysztof-owedyk/, dostęp z dn. 29.06.2019.

Strony internetowe – źródła pobierania grafik

https://wpolityce.pl/polityka/133950-czym-fascynuja-sie-autorzy-finansowanej-przez-podatnikow-krytyki--politycznej-dobijanie-kaczorow-i-mordowanie-ksiezy, dostęp z dn. 22.11.2019.
https://natemat.pl/149885,likwidator-kontra-kaczystan-w-sieci-zbiorka-pieniedzy-na-komiks-o-rzadach--kaczynskiego-i-kukiza, dostęp z dn. 30.06.2019.
http://mezotyda.blogspot.com/2018/10/likwidator-kontra-dobra-zmiana.html, dostęp z dn. 30.06.2019.
https://sincity.fandom.com/wiki/Patrick_Henry_Roark, dostęp z dn. 22.11.2019.
https://sincity.fandom.com/index.php?title=File:Kevin_reading.png&limit=50&showall=0, dostęp z dn. 22.11.2019.
https://sincity.fandom.com/wiki/Padre, dostęp z dn. 22.11.2019.
https://www.dailymail.co.uk/news/article-1061076/Man-stabs-Catholic-priest-hours-watching-The-Da-Vinci--Code.html, dostęp z dn. 30.06.2019.
https://gracagoncalves2.wixsite.com/stereoscifi-en/home-pl, dostęp z dn. 02.07.2019.

MINISTERSTWO SPRAWIEDLIWOŚCI
FUNDUSZ SPRAWIEDLIWOŚCI
Współfinansowano ze środków Funduszu Sprawiedliwości, którego dysponentem jest Minister Sprawiedliwości